

Na voljo so boljši »botri«

Predsednik deželne vlade Furlanije Julijske krajine dr. Fontanini se je gotovo upravičeno pritožil oziroma protestiral, ker mu iz Rima sploh niso sporočili, da bo zunanji minister Andreatta opravil konec avgusta obisk v Sloveniji in se srečal s svojim slovenskim kolegom Peterletom. V številnem spremstvu šefa italijanske diplomacije ni bilo nobenega mesta za predstavnika Fontaninijeve deželne vlade.

Takšnemu ravnanju rimskih oblastvenikov se kot dolgoletni

DRAGO LEGIŠA

spremljevalci italijanskega dogajanja sicer prav nič ne čudimo, čeprav je na dlani, da je takšno vedenje — milo rečeno — skregano z zdravo pametjo. Andreatta in Peterle se namreč nista pogovarjala o nekem abstraktnem razmerju med Rimom in Ljubljano, temveč o problemih, ki neposredno zadevajo ljudi v naši deželi in pri njeni slovenski sosedu. Ali ne bi bilo naravno in modro, če bi v italijanski delegaciji bil tudi kak predstavniki neposredno prizadete deželne vlade?

Pozorno smo seveda tudi poslušali izvajanja ministra Andreatte na tiskovni konferenci ob sklepu obiska na Bledu. Kot zamejce nas je predvsem zanimalo, kaj meni šef italijanske diplomacije o naših specifičnih manjšinskih problemih, zlasti o problemu zakonske zaščite naših pravic. Tu pa smo doživeli grenko razočaranje. Andreatta je napovedal skorajšnjo predstavitev parlamentu znanega, t.i. Maccanico-vega zakonskega osnutka, o katerem že vrabci na strehi čivkajo, da ga naša manjšina odločno odklanja. Osutek namreč ne zagotavlja VSEM pripadnikom slovenske manjšine pravične zaščite, hkrati pa je raven predvidene zaščite NIZJA od tiste, ki jo določata dve mednarodni listini: londonski memorandum in osimski sporazum. Njune zaščitne norme so, kot znano, sestavni del italijanskega notranjega pravnega reda.

Kot mrzla prha je na nas dalje delovala Andreattina izjava, češ

»Kairos« za Slovence v Italiji?

Dolinska sekcija Slovenske skupnosti je konec prejšnjega tedna priredila v Zabrežcu tradicionalni »Naš praznik«, ki je tudi tokrat privabil v to vasico v dolinski občini veliko obiskovalcev. V kulturnem delu praznika so spregovorili tajnik dolinske sekcije Ssk Sergij Mahnič, izolski župan Zvonko Grahek, predstavnik krajevne skupnosti Tabor pri Žalcu Lojze Rak ter tržaški pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti Martin Breclj. Njegov poseg objavljamo v nadaljevanju.

V stari grščini obstaja beseda »kairos«, o kateri izvedenci menijo, da ima enakovredno vzporednico le v malokaterem drugem jeziku. Z njo so namreč stari Grki označevali čas, a ne katerega koli, marveč tisti poseben čas, ki v življenju posameznikov in skupnosti predstavlja neko priložnost. Gre za čas, v katerem dozori pogoji za to, da nekaj dosežemo, naredimo. Temu bi po naše lahko rekli tudi ugoden zgodovinski trenutek, saj grški »kairos« ima tudi to značilnost, da je praviloma enkrat in da naenkrat — navadno prehitro — mine.

Dovolil sem si ta nekoliko neobičajen filološki ekskurzus, ker sem prepričan, da čas, ki nam ga je dano živeti, ta veliki čas, ki pomeni prelomnico v evropski in svetovni zgodovini, zna biti velikega pomena tudi za nas, predstavlja torej »kairos« tudi za slovensko narodno skupnost v Italiji. Prav zdaj namreč po mojem prepričanju dozorevajo pogoji, da bi se uspešno lotili nekaterih temeljnih problemov, s katerimi se kot skupnost dolgo, predolgo spopadamo. V tem smislu govori več znamenj, opozoril pa bi rad le na nekatera, ki jih je mogoče razbrati na vsedržavnem, mednarodnem in krajevnem obzorju.

Slovenci živimo pod Italijo že dolgo. Nekateri — Beneški Slovenci — vse od davnega leta 1866, ostali — s krajšim presledkom za Tržačane takoj po 2. svetovni vojni — pa od leta 1918, kar tudi ni tako malo, saj gre za natanko tričetrt stoletja. Vsemu temu času navkljub pa še danes nimamo urejenega niti temeljnega pravnega statusa in še vedno se moramo zavzemati za zaščito naših osnovnih pravic, ki

MARTIN BRECLJ

nam jih sicer že dolga leta načelno jamči: republiška ustava in mednarodne obveze Italije. Danes moramo žal ugotavljati, da je Italija pravzaprav do nas vseskozi vodila asimilacijsko politiko, ki je bila nasilna zlasti v obdobju fašizma, sicer pa »tiha«, a na dolgo roko za nas prav tako pogubna. V zadnjih časih smo zlasti na Tržaškem in še posebej v tržaški občini celo pričeli zaostrovanju protimanjšinske politike. Razni Staffieriji nam skušajo odvzeti še tistih nekaj pravic, ki smo si jih priborili takoj po 2. svetovni vojni, in to na sistematičen način, ki že hudo spominja na »etnično čiščenje«. Pomislimo le na nedavne napade na slovenščino v krajevnih sosvetih in na dvojezične table v tržaški občini.

Če se torej Slovenci v Italiji ta čas nahajamo v težavnem in v marsičem kar dra-

Iz vsebine:

Pisatelj B. Pahor -
osemdesetletnik (str. 5)

Draga 1993 (str. 6)

R. Dolhar: Popravni izpit
(str. 3)

A. Kodelja:
Kardinal Guido Del Mestri -
in memoriam (str. 7)

A.P.: Fotografska zbirka
T. Pintarja (str. 8)

matičnem položaju, pa po drugi strani ne smemo prezreti, da je to tudi čas velikih sprememb v državi, v kateri živimo. To je čas obsežnega in temeljitega (a hvalabogu nekrvavega) obračunavanja s starimi in manj starimi pregrehami ljudi in sil, ki so pol stoletja vedrili in oblačili italijansko politično nebo. To je čas rojevanja in uveljavljanja novih političnih oseb, ki bi znali imeti tudi do manjšin nov, prijaznejši in predvsem evropsko sodoben odnos.

Ta čas velikih in obetajočih sprememb v državi, v kateri živimo, resnici na ljubo

III 3

Slovenska skupnost o obisku zunanjega ministra Italije v Sloveniji

Slovenska skupnost je zadovoljna, da so se odnosi med Slovenijo in Italijo z vrhom Peterle-Andreatta na Bledu razjasnili in da sta obe strani po-

trdili trdno voljo, da rešita odprta vprašanja, okrepita prijateljstvo in sodelovanje ter tako odzavmeta argumente tako nacionalistom kot tistim, ki so v obeh državah nezaupljivi do sosedu. Glede položaja slovenske manjšine v Italiji pa to, kar je italijanski zunanji minister Andreatta izjavil na tiskovni konferenci ob koncu razgovorov, nikakor ne zadovoljuje.

Tako je zapisalo v tiskovno poročilo deželno tajništvo Slovenske skupnosti, za katero Andreattovo pozivanje k »veliki potrpežljivosti« za rešitev manjšinskih vprašanj po tolikih desetletjih zavlačevanja zveni dokaj ironično.

Slovenska skupnost izreka priznanje zunanjemu ministru Peterletu in sodelavcem, saj je sam Andreatta na tiskovni konferenci navedel, koliko pritožb slovenske strani je moral poslušati na Bledu glede slabšanja položaja naše narodnostne skupnosti v Furlaniji-Julijski krajini, pa tudi dolgi razgovori skupnega slovenskega

III 2

Posnetek s tradicionalnega »Našega praznika« v organizaciji Slovenske skupnosti med nastopom godbe »Breg« (foto D. Križmančič)

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 2. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Duh časa in čar odra v spominskih Jožeta Babiča; 10.00 Poročila; 11.35 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 12.00 Vojna je obrt, kruta in egoistična; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: teden Franza Josepha Haydna.

■ PETEK, 3. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Duh časa in čar odra v spominskih Jožeta Babiča; 9.15 Poti, zanimivosti in lepote naše dežele; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 12.00 Razglednice iz Srednje Amerike; 12.20 Slovenska lahka glasba; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Števerjan '93; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ SOBOTA, 4. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.15 Zlata Jurin: »Dedek, izmislil si pravljico!«; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 12.00 Za črte, za bogove nad oblaki; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Živeti zdravo; 16.00 Bile so stezice...; 16.15 Glasba za vse okuse; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Mario Uršič: »Franc in njegovi«.

■ NEDELJA, 5. septembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledar; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Marko Sosič: »Zgodba o zaspanem velikanu in njegovih sanjah«; 11.00 Vladimir Jurc - Boris Kobal: »Lahko noč, gospod...« - radijske zgodbe iz našega vsakdana; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Na počitnice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mario Uršič: »Franc in njegovi«; 16.00 Študijski dnevi »Draga '93«; 17.00 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 6. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Iz četrtkovih srečanj; 9.15 Otroški knjižni sejem. Napisala Lučka Susič; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 12.00 Po južnoameriških vrhovih; 12.40 Slovenski zbori; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Znaš ta zadnjo?; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Filmi na ekranih; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Moji prijatelji za boljši svet.

■ TOREK, 7. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Irena Žerjal: V mreži metafor; 9.15 Poti, zanimivosti in lepote naše dežele; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na počitnice; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Vladimir Jurc - Boris Kobal: »Lahko noč, gospod...« - radijske zgodbe iz našega vsakdana.

■ SREDA, 8. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Duh časa in čar odra v spominskih Jožeta Babiča; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 12.40 Slovenski okteti; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Za smeh in dobro voljo; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Veliki svet malih domov; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Moja srečanja z ljudmi v tiski.

Ssk o obisku zunanjega ministra Italije v Sloveniji

Zunanja ministra Peterle in Andreatta na Bledu

◀ III 1
zastopstva z ministrom Peterletom, državnim sekretarjem Vencijem in sodelavci v Vili Podrožnik na predvečer italijanskega obiska pričajo o zavzetosti za slovensko manjšino v Italiji. Izraža pa začudenje, da minister Andreatta pričakuje od slovenske strani »dejanj dobre volje«, da bi se našla »ustvarjalna« rešitev za manjšine. Pri tem (brez podrobnosti) navaja italijansko televizijo v Kopru in problem »zapuščenega premoženja« v Istri, pozablja pa na to, da slovenska manjšina kljub zakonu iz leta 1975 še danes nima ene same minute slovenskih televizijskih sporedov, da o škodi, ki jo je utrpela pod fašizmom, in o pomanjkanju celovitega varstva ves povojni čas ne govorimo. Kakšna dejanja »dobre volje« pa je napovedal minister Andreatta?

NOVICE

V repentabsko župnijo se je konec avgusta spet vrnil g. Tone Bedenčič, ki je bil nekaj manj kot leto dni na izpopolnjevanju v Rimu. Študiral je nove teološke vzgojne in pedagoške prijeme posebno kar zadeva mladinsko vzgojo. Med njegovo odsotnostjo ga je nadomeščal g. Ivan Florijanc.

* * *

Botanični vrt »Carsiana« v zgonski občini je bil tudi v letošnji sezoni, ki je trajala od začetka maja do polovice avgusta, izredno dobro obiskan. Prešteli so, da si ga je ogledalo okrog 5.500 oseb, torej dobrih 10 odstotkov več kot lansko leto. Veliko je bilo tujih gostov, številni pa so bili tudi učenci in dijaki iz raznih krajev dežele Furlanije-Juljske krajine. V vrt »Carsiana« bo mogoče stopiti spet prihodnjega maja, šolarji pa si ga bodo lahko ogledali še ves oktober.

Mogoče ponovno predložitev Macca-nicovega osnutka ali pa potrđitev, da se z letom 1993 preneha financiranje manjšinskih kulturnih dejavnosti iz zakona za obmejna območja in da upa na vsaj »nekoliko zaznavno vsoto« v letu 1994 v pričakovanju trajnejše rešitve?

Nočemo že vnaprej kritizirati prihodnjih predlogov, se končuje tiskovno poročilo deželne tajništva Slo-

venske skupnosti, vendar pričakujemo, da bo minister Andreatta, ki je obljubil, da bo pred 22. septembrom končno sprejel zastopstvo manjšine, z dejanji potrdil zagotovila o večji pozornosti do naše narodnostne skupnosti in ji omogočil, da kot subjekt sodeluje pri iskanju najboljših in najbolj evropskih rešitev.

* * *

Za praznovanje openskega zavetnika Sv. Jerneja je domači mešani zbor, ki je prav tako poimenovan po tem svetniku, priredil dve kvalitetni glasbeni srečanju, ki sta potekali v župnijski cerkvi na Opčinah. Nastopili sta dve ruski pevski skupini iz mesta Dubne pri Moskvi. Pevci so dokazali izredno pripravljenost in glasbeni talent. Predstavili so spored iz bogate zakladnice ruskih verskih pesmi. Na koncertu je nastopil tudi deklški pevski zbor Vesela pomlad pod vodstvom Franca Pohajača.

Na drugem koncertu za proslavitev openskega farnega zavetnika pa je nastopil priznani organist Hubert Bergant. Igral je na nove električne orgle, ki jih je cerkvi darovala Hranilnica in posojilnica z Opčin.

Na voljo so boljši »botri«

◀ III 1
naj Slovenija v znak dobre volje tako spremeni svojo notranjo zakonodajo, da bodo optanti iz Istre mogli spet postati lastniki nepremičnin, ki so jih bili zapustili. Zanimivo in pomenljivo je, da so italijanska sredstva množičnega obveščanja dala glavni poudarek prav tej zahtevi in Slovenijo dejansko pokazala, kot da ni vredna hoditi vstric z omikanim zahodnim svetom, zlasti ne z EGS. Res škoda, da ni nihče od gostiteljev takoj glavnega gosta opozoril, kako so na Tržaškem dolga leta po vojni bile v veljavi stroge omejitve za neitalijanske državljane prav glede razpolaganja z nepremičninami, in sicer tudi v času, ko je Italija že bila članica EGS. Če se ne motimo, so bile te omejitve odpravljene pred nekaj leti, na pobudo slovenskega senatorja Spetiča.

Andreatta je omenil tudi vprašanje italijanske TV v Kopru, češ da bi Slovenija morala urediti tudi to vprašanje. Da se razumemo! Italijanski manjšini v Sloveniji ne privoščimo le sedanjih 11 ali 12 ur dnevni televizijskih oddaj v njenem materinem jeziku, temveč bi jih za nas lahko imela še več, tudi 24 ur dnevno, če je to mogoče. Toda ministrova zahteva zveni kot pravo norčevanje, če

pomislimo, da Italija svoji slovenski manjšini do tega trenutka ni zagotovila niti minute slovenskih televizijskih oddaj na dan, in sicer kljub zakonu iz leta 1975 in kljub konvenciji med vlado in ustanovo RAI, objavljeni v Uradnem listu konec lanskega leta.

Zaradi vsega tega menimo, da na Bledu Slovenija ni gostila najboljšega »botra« za njen vstop v Evropo. Prav gotovo so na voljo boljši.

Fantje izpod Grmade
Dekliški zbor Devin
in Zadruga Grmada - Devin
vabijo na zborovsko revijo
PESEM V ZALIVU

v nedeljo, 5. septembra,
ob 20. uri v cerkvi v Devinu.

V Mestni hiši v Kranju so v sredo, 25. avgusta, odprli spominsko razstavo risb, grafik in olj slikarja Avgusta Černigoja, vodilnega slovenskega konstruktivističnega umetnika, ki se je rodil leta 1898 pri Sv. Ani v Trstu. Za svoj talent in delo je leta 1976 prejel tudi Prešernovo nagrado. Neutrudno je ustvarjal do svoje smrti leta 1985. Razstava v Kranju je poklon pokojnemu umetniku ob 95-letnici njegovega rojstva.

POPRAVNI IZPIT

Čprav Bertrand Russel pravi, da samo idioti nikoli ne spremenijo svojega mnenja, se vendar po več kot štiridesetih letih političnega dela štejem med tiste srečne ljudi, ki jim ni bilo treba spreminjati svojih političnih pogledov.

Ko sem med maturo plakiral za Slovensko narodno listo, je le to podpiralo nekaj političnih skupin, ki so se medsebojno rahlo idejno razločevale. Kasneje se je iz volilne koalicije izoblikovala enotna stranka, ki obstaja še danes. Tako nisem doživel ne kominformovskih dilem pripadnikov nekdanje Ljudske fronte ne izbir italijanskih vsedržavnih strank ob razpustitvi Neodvisne socialistične zveze.

RAFKO DOLHAR

Globlje razmišljanje je zahtevalo sodelovanje s Krščansko demokracijo in manjšimi italijanskimi laičnimi strankami v krajevnih upravah za časa levosredinske koalicije. Izbira, ki načelno ni bila lahka, je temeljila na aksiomu, da je politika pač umetnost možnega. Tudi za to izbiro se mi ni bilo treba nikoli kesati in sem jo aktivno izvajal v tržaškem občinskem odboru.

Tedaj smo bili skupaj s slovenskimi socialisti tarča napadov slovenskih komunistov, ki so vztrajali v opoziciji, ta pa je bila po mojem za Slovence politično jalova. Ssk je v štirih desetletjih izkoristila politične možnosti, ki so se ji nudile, in ravnala po veljavnih pravilih politične igre. Prepričan sem, da je s tem opravila za celotno narodno skupnost odgovorno ter koristno delo.

V zadnjih mesecih so se pravila politične igre korenito spremenila, in sicer na vsedržavni ravni, mimo naše volje, na deželni ravni pa proti naši volji. Tako imamo sedaj nove volilne zakone, ki nanovo urejajo vse volitve, od parlamentarnih do občinskih. Deželni volilni zakon, ki so si ga izmislili in tudi odobrili naši bivši zavezniki, socialisti in demokristjani, je bil sprejet proti naši volji, nas je že dovolj oškodoval, saj je Ssk izpadla iz deželnega sveta. Gotovo pa bo v bodoče še prilagojen vsedržavni volilni zakonodaji in nas bo še dodatno oškodoval.

To so dejstva. To so nova pravila politične igre, če nam ugajajo ali ne, taka so.

Ta pravila igre so na zadnjih deželnih in pokrajinskih volitvah v Trstu in Gorici že pokazala vse kvarne posledice za vso slovensko skupnost, tako tisto z veliko kot tisto z malo začetnico.

Za deželni svet je stanje verjetno za več let, čeprav morda ne do naravnega konca njegove mandatne dobe, zapечатeno. Za tržaško pokrajino pa se za prihodnjo jesen ponuja nenadejana možnost popravne izpita. Obe-nem bodo v Trstu in Nabrežini jeseni

tudi občinske volitve, pri katerih bomo morali nujno upoštevati zadnje negativne izkušnje.

Rad bi izrecno poudaril, da ima Ssk sedaj v rokah kapital nad deset tisoč glasov, ki so nam jih zavidale in nam jih danes še toliko bolj zavidajo večje italijanske vsedržavne stranke. Teh deset tisoč glasov predstavlja politično voljo zavednih slovenskih volivcev in so sad dolgoletnega požrtvovalnega dela političnih delavcev Ssk. Tega težko pridobljenega političnega premoženja si nikakor ne smemo zapraviti.

Res je, da se Slovenci zavzemamo za zajamčeno politično zastopstvo, ki nam po evropskih merilih manjšinske zaščite pritiče, toda dokler to zajamčeno zastopstvo ne bo uzakonjeno, moramo upoštevati sedanja pravila politične igre.

Res je tudi, da ne bo samo od nas Slovencev odvisno, če bomo jeseni v Trstu na občini in pokrajini ter v devinsko-nabrežinski občini imeli demokracije in Slovincem naklonjene krajevne uprave. To bo odvisno tudi od demokratične nastojenosti večinskega naroda, takoimenovanega »drugega Trsta«. Toda Slovenci se moramo zavedati, da smo sestavni del celotne krajevine skupnosti in moramo biti pripravljeni, da z lastnimi novimi izbirami prispevamo svoj delež. V tem trenutku bi bilo skrajno zgrešeno stati ob strani in čakati na razvoj dogodkov. Zavedati se moramo namreč, da je ob sedanjih pravilih igre demokratičnemu Trstu, kateremu moramo nujno Slovenci prispevati svoj delež, alternativa samo šovinistični, Slovincem nenaklonjeni Trst. Tertium non datur — tretje rešitve ni.

Oblike slovenskega prispevka demokratičnemu Trstu bo treba še preučiti. Morda se bo treba odpovedati celotnemu tradicionalnemu simbolu. Morda bomo celo morali požreti kisljabolko nastopanja naših ljudi na kakšni skupni volilni listi. Toda stvarnost moramo pač pogledati v oči, če nečemo zapraviti političnega kapitala in postati folklorna skupina, se bomo morali sprijazniti z novim volilnim sistemom. Upoštevati bomo pač morali nova pravila politične igre.

»Kairos« za Slovence v Italiji?

nam Slovincem za zdaj ni prinesel nič oprijemljivega, nasprotno, nekaj nam je celo odvzel, in sicer nekaj zelo pomembnega. Mislim predvsem na volilne reforme, ki so že zdesetkale naše izvoljeno predstavništvo in ki predstavljajo pravi atentat na našo pravico do zastopanosti v izvoljenih telesih. Kljub temu pa mislim, da se nam v tem času odpira pomembna priložnost za rešitev naših temeljnih odprtih problemov.

Kot je znano, so zdaj v teku pogajanja med Italijo in Slovenijo o nadgrajevanju Osimskih sporazumov iz leta 1975, pri čemer predstavlja položaj slovenske manjšine v Italiji in italijanske v Sloveniji breg dvoma eno osrednjih vprašanj. Slovenija lahko na teh pogajanjih nastopa z dvignjeno glavo, saj tudi po oceni pristojnih evropskih avtoritet že danes zagotavlja visoko raven zaščite italijanski manjšini, kakor sicer tudi madžarski. Drugače pa je z Italijo, saj le-ta naši manjšini nudi ponekod zelo pomanjkljivo in negotovo zaščito, drugod pa sploh nobene, in to tudi v nasprotju s samimi Osimskimi sporazumi, ki naj bi jih zdaj nadgrajevali.

Sicer pa je po našem prepričanju nujno, da se na novih pogajanjih obravnava problematiki obeh manjšin dosledno vzporedno in enakopravno, kakor je veljalo že v Osimu. Kadar tako govorimo, nam nekateri radi očitajo, da se zavzemamo za recipročnost, kar naj bi bilo zgrešeno, češ da je vsaka manjšina vprašanje zase, in celo podlo, češ da si pravzaprav po tihem želimo, da bi Italijanom v Sloveniji kratili pravice preprosto zato, ker jih mi ne uživamo. A to ni resnica. Mi se v resnici zavzemamo za enakopravnost. Seveda je vsaka skupnost in še prej vsak človek unikum, toda načelo enakopravnosti tega ne zanika, saj ne vodi v preprosto istenje oseb in skupin, temveč jim priznava enako dostojanstvo, enakovrednost, enakost v pravicah. In ni mogoče, da je v Trstu privilegij to, kar je v Kopru pravica.

To mi želimo in hočemo zaupati tudi v daljnovidnost italijanskih pogajalcev, saj je na dlani, da neresenje problemov ni nikomur v resnično korist, da bi neenakopravno obravnavanje naše manjšine kvarilo dobrososedske odnose med državama in sploh nevarno zastrupljalo odnose med ljudmi v tem pomembnem in občutljivem delu Evrope, kjer se stikajo vse tri največje družine evropskih narodov — slovenska, romanska in germanska.

Seveda pa Slovenci v Italiji ob vsem tem ne moremo in ne smemo čakati križem rok, saj gre konec koncev za nas same, za našo bodočnost, in ta ne more biti odvisna samo od drugih, ker bi v tem pri-

meru ne bila več naša. Biti in nastopati moramo kot osebek, kot subjekt, se pravi kot skupnost, ki ima skupen načrt, kakor tudi enotno voljo, da ta načrt uresniči. V tem smislu si je naša politična organizacija vedno prizadevala, pravzaprav to je bil in je resnični smisel obstoja Slovenske skupnosti.

Naši pozivi k enotnejšemu in odločnejšemu nastopanju Slovencev v Italiji pa so postali posebno vztrajni v zadnjih časih, še zlasti potem, ko se je zrušil Berlinski zid in so z njim padle nekatere zgodovinske pregrade, ki so delile tudi našo skupnost.

Danes z velikim zadovoljstvom ugotavljamo, da je skupno besedilo za zaščitni zakon po enoletnem delu vendarle pripravljeno. Zdaj ga moramo čim prej predložiti v parlamentu. Seveda pa smo nezadovoljni z odgovori, ki smo jih doslej prejeli na naše predloge za skupne volilne nastope. Prepričani smo namreč, da smo Slovenci v Italiji s svojo neenotnostjo že marsikaj zamudili, usodno pa bi za nas bilo, ko bi po stari poti še vztrajali poseben zdaj, ko so začela veljati nova in za nas krivična volilna pravila. Skupen nastop vseh Slovencev je zdaj potreben še zato, da bi ta pravila popravili, da bi dosegli zajamčeno minimalno zastopstvo v izvoljenih telesih, kakršno že uživajo Italijani v Sloveniji in nekatere druge manjšine v Evropi.

Sicer pa nas že letošnje jeseni čakajo nove volilne preizkušnje na Tržaškem. Po vsej verjetnosti bodo 21. novembra občinske volitve v Trstu, Devinu-Nabrežini in v Miljah, pa tudi volitve za obnovitev komaj izvoljenega in že razpuščenega pokrajinskega sveta. V zadnjih časih smo zlasti v časopisih lahko brali, da potrebo po enotnejšemu nastopanju začenjajo vsaka po svoje čutiti tudi druge politične komponente naše manjšine.

Poleg večje povezanosti pa nam je Slovincem v Italiji potrebna tudi večja odločnost. Da se s pogumom kaj doseže, smo lahko izkusili pred nedavnim, ko smo se znali dokaj uspešno postaviti po robu napadom na slovensčino v krajevnih sosvetih in na dvojezične table v tržaški občini. A to mora veljati tudi na vsedržavni in na mednarodni ravni. V tem smislu je Ssk začela akcijo za seznanjenje mednarodne javnosti z našimi perečimi problemi, akcijo, ki jo nameravamo nadaljevati tudi z obiskom mednarodnih ustanov in organizacij. Nam ne gre za to, da bi postavljali koga na zatožno klop. Mi smo prepričani, da bo mogoče pod reflektor mednarodne pozornosti naša odprta vprašanja pravičneje in lažje reševati, lažje tudi za same italijanske oblasti, ki ne bodo toliko v psihološki situaciji tistega, ki daja nekakšne koncesije, ampak tistega, ki uresničuje nekaj občeveljavnega, kar bi tudi ustrezalo resnici.

Seveda pa si ne smemo prikrivati, da nove zgodovinske razmere in še posebej nova volilna pravila zahtevajo tudi od nas in še posebej od naše politične organizacije, da dodobra preverimo cilje in še zlasti oblike slovenskega političnega nastopanja in delovanja v Italiji. Junjska volilna izkušnja je pokazala, da je nastopanje s samostojnimi listami v novih razmerah problematično in mestoma celo nemogoče. Priložnost za preverjanje in pretresanje nam bodo kmalu nudili tržaški pokrajinski kongres naše stranke, ki bo 3. oktobra, in še prej sekijski kongresi, ki se bodo zvrstili v drugi polovici septembra. Prepričan sem, da bomo s skupnimi močmi znali najti odgovore, ki bodo ustrezali novim časom in še zlasti temu našemu prelomnemu času.

Poletni »Pajk's show«

V soboto, 4. septembra, bo ob 20.30 na sporedu poseben »goriški kabaretni večer«, oziroma poletni »Pajk's show«, ki ga prireajo razne slovenske zamejske kulturne organizacije (Kulturni dom - Gorica, ZSKD, zadruga Maja, KD »O. Župančič«).

Tokrat se bo »goriški zamejski cirkus« odvijal na odprtem prostoru kulturnega doma »A. Budal« v Štandrežu (pri Gorici). Program pa bo tokrat ubran na tematiko proslavljanja letošnjih okroglih obletnic... zatoorej naslov večera: »Tito govori primorskemu ljudstvu...«

Prireditve ima pretežno razvedrilni in satirični značaj, kakor je pač bilo s podobnimi prireditvami v preteklosti. Včasih je namreč le primerno, če svoje odlike in napake vidimo v nekoliko drugačni luči in se ob tem tudi nasmejemo.

Podrobnosti o programu pa prireditelji ne izdajajo...

Za vse ostale informacije ter za rezervacijo mest se lahko obrnete na urad Kulturnega doma v Gorici (ul. Brass, 20 - tel. 0481/33288).

Kulturni dom - Gorica

Mladi so po 7. letih spet obudili tradicijo

Športni teden v Števerjanu

Po 7. letih premora so v Števerjanu ponovno oživili nekdanjo priljubljeno tradicijo. Mladinski krožek domačega društva »F. B. Sedej« je letos od 22. do 29. avgusta ponovno organiziral »Športni teden«, namenjen mladim in starim, poklicnim športnikom in amaterjem, Števerjancem in prijateljem iz drugih vasi, skratka vsem, ki jim je športna dejavnost v veselje in razvedrilo.

Športni teden je bil v Števerjanu nekoč zelo dobro obiskana prireditev. V začetku 70. let je ta srečanja začelo prirejati Športno združenje Brda. V prvih letih je bil uspeh velik, v naslednjem desetletju pa se je zanimanje za takšno srečanje zmanjšalo in je zato tradicija zamrla. K življenju so jo spet obudili mladi, ki so začutili potrebo po zblizanju med prijatelji in med starejšo in mlajšo generacijo... na športnem igrišču.

V nedeljo, 22. avgusta, so v Jazbinah tekmovala dekleta iz Dolenjega konca in Britofa. Rezultat je bil 5:1. V Sedejevem domu pa so se istega dne pomerili šahisti in igralci dame. V šahu je zmagal Igor Povše, v dami pa Rinaldo Dorni. V torek, 24. avgusta, je bil na sporedu namizni tenis. V kategoriji mlajših je zmagal Edoardo Hlede, pri dekletih se je najbolj izkazala Piera Hlede, pri fantih pa Robert Komjanc. V parih so zmagali: Nevenka in Kristina Corsi ter Matej Pintar in Sandro Škarabot. V sredo, 25. avgusta, so se morali športniki za teči pred dežjem v telovadnico Kato-

liškega doma v Gorici. Štiri ekipe so tekmoval v odbojki. Zmagala je ekipa C, ki so jo sestavljali: Martin Komjanc, Simon Terpin, Saša Hlede, Martin Drufovka, David Miklus, Nevenka Corsi in Boris Sfiligoj. Naslednji dan pa je bilo »Med Borovci« v Števerjanu, kjer poteka vsako leto tudi festival narodnozabavne glasbe, na sporedu »tučenje«. Skupinsko so zmagali Edi Hlede, Florjan Lango in Rinaldo Dorni, posamezno pa je največ točk dobil Edi Hlede.

Prijetno športno srečanje se je nadaljevalo tudi v petek, 27. avgusta, ko so bile na vrsti »igre brez meja«. V teku v vrečah, teku v dvojicah in trojicah z zvezanimi nogami in podobnih igrar so se pomerile ekipe iz Britofa in Dolenjega konca. Športni teden se je zaključil v nedeljo, 29. avgusta, z moško nogometno tekmo. Igralci iz Dolenjega konca so premagali svoje nasprotnike iz Britofa z rezultatom 6:1.

Športna prireditev je imela veliko uspeha med mladimi, ki so se v lepem številu udeleževali vseh tekem. Potreba po njihovem udejstvovanju in skupnem delovanju je torej prisotna, saj so se začeli zbirati na lastno pobudo. Sedaj bodo morali poseči tudi odrasli člani. V najkrajšem času bi morali zaključiti dela v Sedejevem domu, obenem pa bi morali odrasli napeti vse sile, da bi mladi dobili v domačem kraju zadostitev zahtev in potrebe, ki jih postavlja današnji čas.

I.V.

Smrt inž. Izidorja Ostana

Na svojem domu v Sesljanu je v torek, 26. avgusta, po krajši bolezni umrl inž. Izidor Ostan. Bilo mu je 82. let. V povojnih letih je bil ravnatelj programskih sporedov Radia Trst, nato pa so ga premestili v Turin in Milan, kjer mu je ustanova RAI zaupala pomembne, predvsem tehnične funkcije. Po upokojitvi si je zgradil lep dom v Sesljanu in se vključil v tamkajšnje politično življenje. Redno se je udeleževal sej občinskega odbora sekcije Slovenske skupnosti, tako tudi zadnje v Šempolaju. Pokopali so ga v soboto, 28., v Bovcu, kjer se je rodil.

O njegovem liku in delu bomo še pisali. Gospe vdovi, hčeri in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

Umrli je gospa Ljuba Slavik

Na Proseku so v juliju položili v grob gospo Ljubo Grzinič, narodno in politično delavko, vdovo po znanem slovenskem tržaškem odvetniku Slaviju Slaviku, pravniku in narodnopolitičnem delavcu. Grziničeva je bila rojena leta 1905 v Humu v Istri. Že v domačem kraju je bila nadvse aktivna, saj je sodelovala pri ustanovitvi 13 mladinskih društev in je poučevala dijake, da so lahko v Jugoslaviji, kamor so se zatekli, nadaljevali študij. Zaradi svojega delovanja je bila Grziničeva večkrat zaprta. Dvakrat so ji sodili v Buzetu, enkrat pa v Pulju. V tem obdobju je večkrat prihajala v Trst, kjer je bila poročena njena sestra.

Njen mož, odvetnik Slavoj Slavik je v času fašizma zavzeto deloval za ohranitev slovenstva. Vključil se je v politične ilegalne dejavnosti tržaških Slovencev. Narodne ideale je podoval po očetu Edvardu Slaviku, ki je bil konec prejšnjega stoletja eden vodilnih predstavnikov naše manjšine in večkrat izvoljen kot predstavnik liste Edinost v občinski in deželni svet. Njegov sin Slavoj je svojo zavzetost plačal z življenjem — marca 1945 je umrl v taborišču v Mauthausenu.

Zadnja leta svojega življenja je gospa Ljuba Grzinič preživela s sinom in njegovo družino blizu Chietija. Pred dvema letoma je izgubila drugega sina, hčerka pa prebiva v ZDA. Svojem izrekamo občuteno sožalje.

In memoriam

Ado Vižintin

V Nabrežini je bil 23. avgusta pogreb Adota Vižintina-Slavca, bivšega dolgoletnega občinskega svetovalca in odbornika ter političnega delavca. Umrl je v 80. letu starosti. Ob odprtem grobu se je od pokojnika poslovil bivši župan dr. D. Legiša s temi besedami.

Ne glede na najin tihi dogovor, ki sva ga bila sklenila pred leti in ki naj se izvede ob takšni priložnosti, kot je današnja, smatram za svojo dolžnost, da Ti ob zadnjem slovesu spregovorim besedo tople, iskrene in pristranske zahvale za vse, kar si naredil v korist naše občine in njenega prebivalstva.

Imel sem čast in srečo, da sem s Tabo sodeloval tako v občinskem odboru, to je na ravni občinske izvršne oblasti, kot v občinskem svetu, se pravi v deliberativnem organu občine. Pri Tvojem delu sta te vedno vodila dva kašipota: izredni naravni talent in srce proletarca v najbolj plemenitem pomenu besede. Druga značilna poteza Tvojega značaja je bila v tem, da si bil vedno in povsod predvsem svobodnjak, da si odklanjal in nisi trpel nobenega oklepa takšne ali drugačne avtoritete, takšne ali drugačne oblasti, zaradi česar si se tudi odpovedal oziroma odklanjal marsikatero ugodnost, ki si Ti je ponujala v življenju.

Zaradi tega si se tudi odločil za javno delo v domači občini, med domačimi ljudmi, ki so Te poznali in Te ne glede na politična ali idejna ter ideološka razhajanja imeli radi. Bil si prijeten družabnik, v javnih nastopih si znal biti naravnost briljanten s svojim gromkim glasom in s svojim izrednim govorniškim darom. Marsikaj je bilo v letih takoj po vojni in v desetletjih Tvojega dela v občinski upravi narejenega v materialno korist vsega prebivalstva. Prišlo je tudi do dejavnega sožitja in plodnega sodelovanja med obema narodnostnima skupnostima v občini, k čemur je veliko pripomogla tudi Tvoja zares izredna sposobnost komuniciranja v obeh deželnih jezikih, kot se sicer spodobi ali bi se spodobilo in naj bi veljalo za vsakega javnega delavca v naših krajih.

Dragi Ado, hvala torej za vse, kar si naredil v splošno korist. Upam, da se bodo novi rodovi, ki stopajo ali bodo stopili v javno življenje, ravnali po Tvojem zgledu, kajti to in samo to je poročstvo za vsestranski napredek, za ohranitev in krepitev omikanega sožitja in plodnega sodelovanja med obema narodnima skupinama.

Kdor Te je poznal, Te bo ohranil v lepem spominu!

Glasbeni pouk na Goriškem

Želja po enotnem glasbenem šolstvu na Goriškem se bo v letošnjem letu uresničila s prvimi konkretnimi oblikami skupnega dela. Pod enotnim vodstvom bo pouk potekal kot doslej na sedežih v Gorici in v podružnicah. Poučevali bomo naslednje instrumente: klavir, orgle, violino, violo, violončelo, kljunasto in prečno flavto, oboe, fagot, klarinet, trobento, pozavno, rog, saksofon, kitaro in harmoniko. Poleg instrumentov bo na šoli tudi pouk solopetja in vseh stranskih predmetov (teorija in solfeggio, harmonija, glasbena zgodovina) ter komorna igra, zborovsko petje in tečaj DO-MI-SOL za najmlajše.

Vpisovanje je možno na sedežih obeh glasbenih šol po naslednjem urniku:

Gorica	- Placuta, 18 - tel. 532163
Križna ul., 3 - tel. 531508
OD 1. DO 15. SEPTEMBRA (8.30-12.30/15.-19. ure)
Štandrež	- Gregorčičev dom
TOREK, 7. SEPTEMBRA (od 17. do 19. ure)
Števerjan	- Sedejev dom
TOREK, 7. SEPTEMBRA (od 17. do 19. ure)
Sovodnje	- Kulturni dom
TOREK, 7. SEPTEMBRA (od 17. do 19. ure)
Doberdob	- Občinska glasbena soba
TOREK, 7. SEPTEMBRA (od 19. do 20. ure)
Podgora	- Župnijska dvorana
TOREK, 7. SEPTEMBRA (od 17. do 19. ure)
Plešivo	- Osnovna šola
SREDA, 15. SEPTEMBRA (od 11. do 12. ure)

Lik Emila Komela — skladatelja, pevovodje, organista in plemenitega človeka ter zavednega Slovence — je živ globoko v nas. Radi bi posredovali njegov zgled čim večjemu številu naših mladih.

Od letošnjega julija počiva na pokopališču na Proseku gospa

Ljuba Grzinič vd. Slavik

Plemenito, narodno zavedno in zaslužno žensko, skrbno mater in ženo, ki ji je mož dr. Slavoj Slavik umrl nasilne smrti v nacističnem koncentracijskem taborišču, bomo ohranili v najlepšem spominu. Naj počiva v miru.

SVOJCI

Trst, 2. septembra 1993

Pogovor s prof. Borisom Pahorjem ob 80-letnici

Natanko pred tednom dni smo praznovali še eno častljivo obletnico. 26. avgusta je dopolnil 80. leto pisatelj Boris Pahor. Njegovo ime sodi že več desetletij v vrh slovenske literature, vsa povojna leta je bil eden vodilnih akterjev našega življenja v zamejstvu in menda ni nikogar izmed nas, ki ne bi prebral vsaj nekaj njegovih knjig. V šolskih letih iz dolžnosti, kasneje pa iz zanimanja in ljubezni do dobre literature.

Podatkov iz njegovega življenja na tem mestu ne bomo navajali, saj je delo, ki ga je opravil, ogromno. V Primorskem slovenskem biografskem leksikonu je o njem napisanih skoraj 5 strani golih podatkov in še trikrat toliko bi jih lahko napisali danes, saj je snopič leksikona, ki piše o njem izšel leta 1985. V prvem letu slovenske samostojnosti je tudi dobil prestižno Prešernovo nagrado. Kot je dejal sam prof. Pahor, bi se bil vsem slavnostim ob rojstnem dnevu najraje kar izognil. Seveda pa je bilo jasno, da takšna pomembna obletnica ne bo šla kar neopazno mimo. Za to priložnost so med drugim ponatisnili v Sloveniji njegov roman *Vila ob jezeru*, v Trstu pripravljajo o njem zbornik, o avtorju in njegovem delu pa so v tem obdobju pisali številni časopisi in revije. Tudi mi smo prof. Borisa Pahorja zaprosili za razgovor.

*Svoj življenjski jubilej ste proslavili tudi s ponatisom knjige *Vila ob jezeru*, ki so jo izdali v Sloveniji. Kje in kdaj so jo predstavili?*

Vila ob jezeru je knjiga, ki sem jo definiral kot »kratek roman« prav zato, da bi poudaril, da je zgodba kratka, a vendar širših dimenzij. Delo je prvič izšlo pred skoraj 40 leti in ga je takrat nagradilo »Društvo slovenskih književnikov«. Seveda je zelo kmalu pošlo, zaradi mojega kritičnega razmerja do sistema v Sloveniji pa ni prišlo do ponatisa, tako da je bilo dosegljivo samo v knjižnicah, kar je povzročalo preglavice dijakom. No, zdaj se je celovška Mohorjeva družba odločila in knjigo izdala v lepi opremi Jurija Kocbeka in s spremno besedo Evgena Bavčarja. Predstavitev je bila v Ljubljani 31. avgusta v Društvu slovenskih pisateljev.

Katero delo iz Vašega obširnega opusa vam je osebno najbolj pri srcu?

Pravkar omenjena *Vila ob jezeru* je prav gotovo ena izmed njih. Predvsem zato, ker gre v bistvu za dialogsko zasnovano delo, ki iz nekoliko lahkotnega izhodišča počasi rase v zaplet, dokler se na koncu ne zaključi s svojevrstno katarzo. Nekdo je ob izidu sodil, da gre za nekakšen nezahteven flirt, vendar je sodba očitno površna, saj se srečanje med arhitektom in Luciano na obrežju Gardskega jezera namreč razvija v senci, ki jo meče na ljudi, kljub povojnemu ozračju, vila, kjer je bival diktator. Zato je obravnavani problem lahko spet aktualen, ko se človek najmanj zave. Zanimivo je, da je roman doživel prevod v srbsčino in je izšel v cirilici. No, a imam rad tudi kako drugo svojo knjigo. »Nekropolo«, na primer, ki je zdaj poleg prevoda v francoščino in angleščino doživela še izdajo v esperantu. Pa »Spopad s pomladjo«. Pa »Mesto v zalivu«. In »Skarabej v srcu«. Težko bi se kateri odrekel, in tudi krivično bi bilo. Upam pa, da ob ponatisu »Vile« in morebiti še ob katerem, mladi ljudje ne bodo imeli vtisa, da je slovenska proza tradicionalno dolgočasna...

Naslednje vprašanje morda ne bo zelo originalno, je pa ob takšnih pri-

Boris Pahor

ložnostih skorajda neizbežno: ali snujete kako novo knjigo in ali se pripravljate kak prevod Vaših del? O čem bi še želeli pisati?

Urednik Založbe Obzorja bi rad, da bi po izidu »Napovedi nove plovbe« izdal še zaključna poglavja mojih dnevnških zapiskov, in ta njegov predlog mi je všeč, vendar imam samo poglavje iz zadnje številke »Zaliva«, to se pravi, da bi se moral lotiti dodatka, ki bi »plovbo« sklenil s sprejetjem Slovenije v Združenih narodih. Res me mika, da bi svoje zapiske nekako zaokrožil: ker so nastali iz skrbi za slovensko identiteto, bi bilo prav, ko bi jih zaključil s nekoč nesluteno mednarodno potrditvijo suverenosti slovenske samobitnosti.

*Za zbirko *Civiltà nella memoria pordenonske založbe Studio tesi* ste že pred časom napisali daljši esej o pesniku S. Kosovelu. Kdaj bo to delo izšlo?*

Monografijo o Kosovelu je založba »Studio tesi« želela imeti do konca junija lanskega leta. In takrat sem tekst oddal, čeprav sem se pripravljala na odhod. No, odtlej se je stvar zavlekla, tako da je, kot kaže, izid napovedan za konec leta. Videti je, da je založba želela, naj bi preteklo nekaj časa med izidom Rebulovega »Ukmarja« in mojim »Kosovelom«, kar je navsezadnje razumljivo glede na mentaliteto nekaterih krogov pri nas.

Že vrsto let ste član Mednarodnega združenja za zaščito ogroženih jezikov in kultur. S čim se trenutno ukvarjate? Kolikšno pozornost namenja to združenje Slovincem?

V zvezi s sodelovanjem v »Mednarodnem združenju za zaščito ogroženih jezikov in kultur« bi predvsem rad poudaril, da sem od samega začetka povezal našo tukajšnjo usodo s podobnimi usodami v Evropi. To se pravi, da ni šlo za nikakršen »Nacionalizem«, za nikakršno zaprtje v slovenski »geto«, kot so nekateri sodili, ampak za širok načrt povezave vseh identitet, ki se zavzemajo za priznanje, za obstoj, za mednarodno zaščito. Tudi zaradi naših akcij je nazadnje evropski parlament izdal Magno charto o pravicah manjšin ali regionalnih jezikov, zdaj bo potrebno še doseči, da bodo vlade izpolnile, kar so podpisale. Letos pa smo imeli svoj kongres v Sloveniji, tako da so predstavniki raznih skupnosti pobleže spoznali narod, ki se je ponosno prebil skozi nenaklonjeno zgodovino.

*Poleg literarnega ste bili v teh letih prisotni tudi v medijskem prostoru. Zelo pomembna je bila revija *Zaliv*, ki pa je sedaj prenehala izhajati. Zakaj? Ali ste menili, da je svojo nalogo izpolnila? Verjetno bi bil *Zaliv* danes še potreben...*

»Zaliv« ni nehal izhajati zato, ker bi svojo nalogo opravil, ampak predvsem zaradi potrebe, da se nekoliko bolj posvetim svojim »papirjem«. Poleg tega pa se mi je zdelo sijajno, da je mojemu sklepu nekako vzporedno nastajala na Slovenskem nova demokracija, saj to je napovedovalo rojstvo revije, ki bi zajadrala na široko odprto, to je pluralistično, morje. Nobene, ne vidne ne skrite, cenzure več, nobenega zadržka, češ da ne boš objavljaj v reviji, ki je v Ljubljani na indeksu itd. Pravo ozračje torej za razcvet kulture, ki ga doslej ni bilo mogoče doživeti, kot bi se spodobilo. Tako sem računal, a sem se, žal, uštel. Nikomur, vsaj kolikor sem poučen, doslej ni prišlo na misel, da bi se potegoval za ustanovitev revije, v kateri bi se uveljavil ves naš intelektualni potencial, ki ga ni malo in je na dostojni ravni, tako da bi taka publikacija pomenila pravzaprav spričevalo o našem civilizacijskem, splošno kulturnem, literarnem standardu. No, namesto takšnega širokopoteznega snovanja se je forum, ki je po vojski imel sredstva na razpolago, odločil za umik v zvezi z vsem, kar je povezano s kulturo. Natanko tako kot 1954. leta, ko je bilo določeno, da bomo spet odvisni od Rima: najpoprej so odpravili *Razgleda* in na lepem poslali domov tajnico, odpravili Glasbeno matico, o gledališču pa določili, da nam zadostuje nekakšen vaški oder, tako da sta odšla Drolčeva in Baloh, Gabrijelčičeva itd. Šele po protestu,

o katerem bo treba še napisati zgodovino, je prišlo do preobrata!

Zdaj se zgodovina ponavlja, videti pa je, da so »odgovorni« naše ljudi pripeljali do takšne apatičnosti, da jih vznemirijo samo še kakšni pustni vozovi ali kraške ohceti. A naj mi kdo ne trdi, da gre za pomanjkanje sredstev. Tiste serije milijonov, ki jih nekdo vsak teden zavrže za izdajanje megalomansko zasnovanega in na kratko življenje obsojenega dnevnika, bi lepo porabili za potrebe kulture, deseti del tistih sredstev, ki jih nekdo meče stran, bi zadostovalo za izdajanje kulturne revije. A je že tako: ko je 1953. leta Boris Kraigher priporočal svojim tržaškim zvestim poslušalcem, naj ne ustanavljajo manjšinske stranke, ampak naj se vključijo v napredne državne italijanske, jim je tudi zabičal, naj bo organizacija, ki jo bodo imeli, v njihovih rokah, dobesedno: »v vaših rokah«. No, tega načela so se držali, ko je bila oblast v Ljubljani samo ena, tega se držijo še bolj danes, ko ne vejo, kako se bodo stvari razvijale.

Kako ocenjujete poročanje naših zamejskih sredstev javnega obveščanja? Na katerih področjih je informiranje najbolj pomanjkljivo?

V glavnem sem na to že odgovoril, čeprav per negationem. Jaz ostajam pri svoji zahtevi, da moramo dobiti dnevnik, ki bo za vse ljudi, to se pravi: ko bo sedanji poskus propadel, o čemer ne dvomim, ker prej ali slej bo neka pamet spreviedela, da meče stran denar kar na slepo — bo nastal trenutek, ko bo z ukinitvijo »Republike« in redukcijo »Primorskega« na list, ki bo odgovarjal našim potrebam, potrebno odločiti skupno. Zaključiti bo treba s tezo o »organizaciji v vaših rokah« in začeti v slogu, ki ga zahteva nova slovenska zgodovina. Seveda se zelo dobro zavedam, da je oblast in da jo je težko dati iz rok, a tukaj pri nas si moramo biti na jasnem, da če nadaljujemo z ravnanjem, ki so nam ga vsilili doslej, bo po nas. Temu pa se moramo na dostojen, a določen način upreti. Odpovedovati naročnino dnevniku, kot se dogaja zdaj, ne bo več zadostovalo, absurde politike pa bi moralo, v položaju, v kakršnem smo, vendar biti konec.

* * *

Zaradi avgustovske suše je tudi na našem Krasu prišlo do številnih gozdnih požarov, ki so povsod povzročili veliko škodo in za več dni zaposlili gasilce in člane skupin za civilno zaščito. Zelo nevaren je bil prejšnji teden požar v Mačkoljah, saj so se ognjeni zublji približali hišam. Na srečo je le posegla narava in močan naliv je sredi prejšnjega tedna pogasil plamene.

DAROVİ IN PRISPEVKI

Dr. Jože Markuža je daroval 30.000 lir za tiskovni sklad Novoga lista.

Z novim šolskim letom v Trstu

Licej za mlade poliglote

Poleg številnih težav, ki se pojavljajo v vsakdanjem življenju slovenskih šol v zamejstvu, pa je vendarle tudi nekaj dobrih vesti. Ena izmed teh je, da bo letos začel delovati prvi razred jezikovnega liceja na šoli F. Prešeren v Trstu. O tem smo pisali že v začetku avgusta, vendar pa tedaj še ni bilo čisto gotovo, da bodo novo šolo lahko s šolskim letom 1993/94 res odprli. Ministrstvo je novo smer sicer odobrilo, vendar pa je bilo takrat še premalo vpisanih dijakov, da bi lahko začele delovati tri paralelke. Ravnateljica prof. Nada Pertot nam je povedala, da se je v avgustovskih dneh vpisalo še nekaj dijakov, tako da jih je sedaj skupno okrog 50, torej dovolj, da je zadoščeno tudi zakonu.

Vpisovanje pa se še ni zaključilo. Trajalo bo do 10. septembra. Tajništvo tržaškega liceja F. Prešeren je odprto vsak dan v jutranjih urah. Če je kdo v dvomu, ima še čas, da se odloči za šolo, ki ga najbolj zanima. Nova jezikovna smer bo dijakom nudila

V sredo, 1. septembra, so se tudi na Tržaškem in Goriškem pričeli popravni izpiti za višješolske dijake. V Trstu jih je 214, ki bodo za rezultate izvedeli 10. t.m., v Gorici pa 113. Na Goriškem bodo rezultati objavljeni 8. septembra.

poleg slovenščine, italijanščine in latinščine tudi pouk iz angleščine, nemščine in ruščine.

Uresničitev jezikovne smeri je zadnji veliki dosežek ravnateljice Pertotove, ki je 31. avgusta odšla v pokoj. Šolski skrbnik je za poverjenega ravnatelja šole F. Prešeren imenoval prof. Sama Pahorja, kar je takoj povzročilo negotovanje italijanskih nacionalističnih krogov.

»Zeleni pegaz« Jakob Renka

»Zeleni pegaz« je naslov najnovejše zbirke poezij, ki jo je prav pred kratkim v samozaložbi izdal tržaški avtor Jakob Renko. Gre za njegovo četrto knjigo pesmi. Prva je izšla leta 1974 z naslovom »Pesniški listi 19«, sledili pa sta še »Resnica in dež« ter »Spirala«. Najnovejša, lepo grafično opremljena knjiga, je nastala v zadnjih treh letih. V njej je zbranih 62 poezij. Kot je v uvodu napisal sam avtor, hoče biti knjiga »literarni poklon Antiki kot modernemu svetu«.

O Renkovem navdihu v antični dobi priča že sam naslov knjige. Pegaz je mitološki krilati konj, simbol pesniškega ustvarjanja. Pridevnik »zeleni« pa je izraz svobode, upanja, narave, skratka vsega, kar nas obdaja. V pesniški zbirki Jakoba Renka se najpogosteje pojavljajo ljubezenski motivi, večkrat romantično, včasih kruto in realistično, nato spet nežno in hrepeneče. So pa tudi pesmi o vojni, stvarstvu, človeškem minevanju, o belem papirju, ki ga mora pesnik napolniti z lastnim izkustvom. Nekatere pesmi so lahko berljive, skorajda pripovedne, druge spet hermetične, mozaik utrinkov misli in na videz smiselno nepovezanih besed. Iz vseh poezij je lahko razbrati tudi kulturno razgledanost avtorja, obenem pa njegovo tankočutnost in občutljivost do vprašanj, ki mučijo vsakega razmišljujočega človeka.

Kljub temu, da je knjiga po obsegu precej drobna, saj ima le okrog 50 strani, pa je ni mogoče hitro odložiti na knjižno polico. Renkove poezije je namreč treba večkrat prebrati, ker je samo tako mogoče vstopiti v avtorjev miselni svet.

(hj)

50. izdaja mednarodne razstave filmske umetnosti v Benetkah

Od torka, 31. avgusta, in vseskozi do sobote, 11. septembra, se dogaja na beneškem Lidu ena najtradicionalnejših filmskih prireditev: 50. mednarodna razstava filmske umetnosti. V zadnjih desetletjih so jo sicer prehiteli sorodne manifestacije Cannes, Berlin, Montreal..., predosem kar se tiče »marchéja«, to je biznisa, ki se suče okrog filmskega sveta, od sklepanja pogodb za nove produkcije do distribucije in plasmaja filmov na vsakovrstna tržišča: tradicionalni obtok kinodvoran, razne tv mreže (tradicionalne, kableske, satelitske), prodaja in najem videokaset.

Pa vendar ohranjajo Benetke za vse ljubitelje filma, tako za cinefilske navdušence avtorskega filma kot za zasvojenca popularnih ameriških uspešnic, neuničljiv čar. In ista zasvojenost se baje drži tudi najugodnejših filmskih avtorjev. Saj tudi letos lahko beležimo v beneški razstavi nova dela najlepših imen svetovnega filma: npr. Altmana, Godarda in Kieslowskega v uradnem tekmovalnem sporedu; Woodyja Allena, De Nira, Olmija, Scorseseja in Spielberga (premiera uspešnice Jurassic Park!) v netekmovalnem pregledu. Tudi v posebnem nizu »Beneške noči« so zanimiva dela, za vse navedimo razpiti debut Lyncheve hčerke Jennifer, ki se je že proslavila s knjižnim bestsellerjem Dnevnik Laure Palmer.

Tudi domače občinstvo naj bi prišlo na svoj račun, saj kar trojica italijanskih avtorjev tekmuje za zlatega levea: outsiderja Carpi in Soldini ter zimzelena Cavanijeva. Pa tudi letošnje »Italijansko obzorje«, vitrina še neuveljavljenih domačih avtorjev, naj bi kazalo na dokajšnjo svežino.

Skratka, mimo vseh strokovnih in obrednih gledalcev (kritikov, časnikarjev, filmskih delavcev in trgovcev, pravih zvezd in zvezdic itd.), kdor se ne bo zadovoljil z inflacijo dnevninskih in tv kronik o tem »dogodku« in se bo napolnil za nekaj dni na kulturni dopust na beneški Lido, bo gotovo našel, kar ga zanima. V ustvarjalno značilni zmešnjavi hollywoodske in kinotečne ponudbe, ki jo samo beneška »Mostra« zmore, pa ne bo letos manjkalo niti utrinek napovedane senzacije. Njen direktor, režiser Gillo Pontecorvo, namreč namiguje, da bo soul zvezda Tina Turner morda improvizirala koncert, kar na plaži, ob predstavitvi filma, ki ga je režiser B. Gibson posnel po njenem življenjepisu Jaz, Tina. Nasvidenje torej v Benetkah.

Davorin Devetak

DRAGA 1993

28. Draga je splošna in vseslovenska, zaradi okrogle mize na temo **Biti manjšinac danes** pa je zanimiva tudi za naše manjšinsko okolje in bo, morda, spodbudila tudi italijansko udeležbo. K temu naj bi pripomogla tudi prevažalska služba, ki bo prvič delovala v okviru Drage. Okrogla miza s tako udeležbo — dva Slovenci (Milan Gregorič in Miran Košuta) in dva Italijana (Amalia Petronio in Mario Ravalico), ki bodo zastopali in predstavili stvaren položaj manjšin na obeh straneh meje — bo morda prispela k temu, da se bodo pristojni politični krogi prepričali, kako je sožitje manjšine in večine na obeh straneh meje ne samo mogoče, temveč tudi nujno in obvezujoče. Vprašanje je skrajno aktualno, saj se je položaj naše manjšine v zadnjih časih nevarno poslabšal in se vrnil v stanje izpred petnajstih let ali še več.

Sicer pa je tudi preostala problematika zanimiva: Evgen Bavčar, primorski Slovenec v Parizu, bo skušal kot zunanji opazovalec tolmačiti nov in izviren pogled na slovenskost. Skoro izizzivalno zveni naslov predavanja **Zakaj ostajam kristjan**, ki ga bo v nedeljo dopoldne podal teolog in duhovnik Vinko Potočnik. Utemeljuje ga sedanja kriza moralnih vrednot, ki je opazna v slovenski družbi, več ali manj pa spada v isti okvir tudi zadnje predavanje, ki ga bo imel v nedeljo popoldne inž. Igor Senčar na temo **Družba in mit**. To bo pogled mladega človeka, ki na razvalinah socialističnega reda premišljuje o etičnih problemih slovenske družbe. Draga 93 se bo začela v petek ob 17. uri. Za soboto napovedujejo pomembne obiske.

Sergij Pahor

Prizor z lanskimi študijskimi dnevi Draga

80 let koroškega duhovnika in narodnega delavca Lovra Kaslja

V Hodišah na Koroškem je že vrsto let za župnika Lovro Kaselj. Ta ugledni duhovnik in kulturni ter narodni delavec je 7. avgusta praznoval svojo 80-letnico. Ob tem življenjskem jubileju so ga v ponedeljek, 23. avgusta, počastili Krščanska kulturna zveza, Narodni svet koroških Slovencev in Mohorjeva družba iz Celovca, se pravi ustanove in organizacije, v okviru katerih je Lovro Kaselj posredno ali neposredno deloval. Slovesnost je bila pri šolskih sestrah v Št. Petru. Ob sorodnikih in predstavnikih omenjenih organizacij pa je slavljenca počastil še zbor društva Lipa iz Velikova, ki mu je bil pobudnik prav slavljenec.

Lovro Kaselj se je rodil v Stari vasi pri Grebinju, se pravi na skrajni narodni severni meji, kot duhovnik je služboval v raznih župnijah, že 41 let pa služi v Hodišah pri Vrbskem jezeru. Bil je 12 let predsednik Krščanske kulturne zveze, že celo vrsto let pa je odbornik Mohorjeve družbe iz Celovca. Konec 60. let je veliko storil, da se je Narodni svet Koroških Slovencev odločil za samostojno politično nastopanje. Bil je dolgoletni urednik mesečnika Vera in dom, kot publicist in tudi literarni ustvarjalec pa je še vedno prisoten v najrazličnejših publikacijah.

Ob 80. rojstnem dnevu zato Lovro Kaslju iz srca voščimo trdnega zdravja in moči, da bi bil še veliko let kot duhovnik in ugleden ter spoštovan kulturni in narodni delavec svetel zgled za svoje rojake.

VSE IMA SVOJ ČAS

(In memoriam kardinal Guido Del Mestri)

Velikokrat se jezimo nad papirji in papirčki in ne vemo, kdaj naj bi jih zabrusili stran in kdaj naj bi jih ohranili. Tak košček papirja se mi je leta valjal in sem ga prestavljal iz enega v drugi zvezek, dokler ga nisem nekam zataknil. Izhaja iz leta 1985. Neka dopoldneva, ko sem bil v šoli, se je v števerjanskem župnišču oglašil starejši gospod in ker me ni bilo, mi je pustil listek s telefonsko številko in lepo čitljivim napisom Guido Del Mestri. Teta mi je pojasnila, da je bil gospod zelo vljuden, da ni hotel postrežbe in ko mu je ob slovesu ponudila roko, jo je celo rahlo pobožal po licu. Tedaj je zapazila, da je imel prstan. Ni me veliko zanimalo, kdo naj bi to bil, ker sem postajal »rahlo sit starejših gospodov iz Gorice, verjetno tudi oni mene, kar se je za dobro leto pozneje tudi pokazalo, ko so bili sila bratsko uslužni.«

Čez kakšen mesec, ko me teta le ni nehala nadlegovati, sem telefoniral na omenjeno številko in povedal, kdaj sem doma, če bi me želel gospod Del Mestri. Oseba, ki je bila na drugi strani žice, je bila v neki vidni zadregi in mi je odgovorila, da bo eminenca obveščena. Tedaj se mi je šele zavitilo, da mora biti to nekdo »večjega kalibra«, ki kdo ve kaj hoče...

Spominjam se, da je bil četrtek v oktobru in da sem nekaj bral pred hišo na klopici pod lepo oljko. Zapazim, da se ustavi avto in proti meni hiti starejši duhovnik, ki me že od daleč pozdravlja. Predstavi se mi in takoj spoznam, da je to škof. Povabim ga, naj vstopi, on pa prosi, da bi sedela zunaj pod oljko. Z veliko mero obzirnosti se mi predstavi in ko sem mislil, da sem jaz na vrsti, me lepo prekine, da me pozna. Pogovarjala sva

se kakšni dve uri. Ob koncu me je poprosil, če bi mu nekaj prevedel v hrvaščino in sva se poslovila. Od tedaj sva bila povezana. Bodiš ko je bival pri Usmiljenih bratih v Gorici ali pa v Nürnbergu, Rimu, ali pa kje drugje. Zadnjič se je oglašil v decembru 1992, ko je bil v Gorici.

O njem niti ne vem veliko, niti me ni nikoli zanimalo. Vem, da je bil rojen v Banja Luki 13. januarja 1911. Da so ga krstili na Dunaju, kjer je končal prvi del šolanja z licenciatom iz teologije in filozofije. Leta 1936 ga je v lateranski baziliki v Rimu posvetil v duhovnika kardinal Selvaggini in kmalu zatem ga je goriški nadškof Margoti sprejel v kler goriške nadškofije. Potem je nadaljeval študij na papeški diplomatski fakulteti v Rimu in kot diplomat deloval v Romuniji do 1950 leta, potem je šel v Mehiko kot delegat, kot pronuncij prispel v Kanado in kot nuncij v Zvezni republiki Nemčiji je bil upokojen. 28. junija 1991 ga je papež Janez Pavel II. imenoval za kardinala in mu kot takemu dodelil cerkev sv. Evstahija v Rimu.

Ljudje smo pač ljudje in če že naključje nanese, da se srečate s kardinalom, ga lahko tudi ocenjujete s svojimi očali. Ostal mi je v izredno lepem spominu. Njegov blagi umirjeni značaj, z lepo govorico je bil enkrat, ne glede ali je govoril arhaično knjižno dunajsko nemščino ali pa hrvaščino, pri kateri ste lahko takoj zapazili ostro predvojno slovnico. Nikoli me ni zanimalo, kje je dobil podatke o meni, niti kdo mu je kaj povedal. Vedno pa sem ga občudoval, ko je v pogovoru pokazal, da pozna naše slovenske cerkvene in politične razmere na Goriškem. Opravičujem pa se mu, če sem ga kdaj prekinil ali namer-

no pogovor preusmeril drugam, ko mi je hotel na kakšno stvar opozoriti...

Gotovo je »imel prste vmes« pri nastajanju koprške škofije. Prav tako so mu bile poznane vse tiste peripe-tije, ki so tedaj bile med Beogradom in Ljubljano, pa o tem kdaj drugič! Bom pa povedal primer, ki ga karakterizira: »Znan nemški nadškof je bil na predavanju misijonarja iz Brazili-je. Ta se mu je tako zasmilil, da je napisal ček z večjo vsoto, ne da bi se prej posvetoval. Na nadškofiji je nastal veter. Kmalu je vse skupaj prišlo tudi v nunciato v Bonn. Nuncij Del Mestri je sedel v avto in se namerno pripeljal v nadškofijo v času kosila. V hiši je nastala zmeda, on pa je mirno prosil, če mu pripravijo kavo. Nato se je z nadškofom pogovoril in ko je izvedel, kako in kaj, je rekel: »Enako bi ravnal sam!« V poročilo je napisal, da je zadeva urejena...

Gospod, tako sem Vas vedno imenoval: »Počivajte v miru, med svojimi v Furlaniji! V kolikor bom še kdaj razpoložen, pa bom opisal še kakšen klepet z Vami.«

Ambrož Kodelja

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Janko Jež

Domenico Rossetti, njegovo avstrofilstvo in tržaški mestni statuti

Ob 150-letnici smrti Domenica Rossettija sem se zavedel, da o tem tržaškem rodoljubu, polihistorju, politiku, pisatelju in branitelju samosvojskosti Trsta prav nič ali skoraj nič ne vem.

Po časopisju so ob tej obletnici objavili številne spominske članke, življenjepise, kritične ocene njegove osebnosti, naštevanje njegovih kulturnih zaslug, vrednotenje njegovih gospodarskih in sploh pristaniških pobud in končno tudi razprave o njegovem italijanstvu. Prebral sem jih, seveda bežno glede na obilnost razpoložljivega gradiva in morda premalo poglobljeno in sistematično glede na zatajevano »sporno« osebnost tega velikega tržaškega rodoljuba.

Rossettijeva rodbina je bila po izvoru iz Lombardije. Domenicov ded, Giovanni Battista, se je namreč iz rojstne Peschiere preselil najprej na Reko, nato pa v Trst.

Domenico Rossetti se je rodil v Trstu leta 1774 in je tu umrl leta 1842. Družina Rossetti je pri nas zaslovela po svoji podjetnosti. Njeni člani so bili borzni agenti, trgovci, ladjedelci, tovarnarji in posestniki. Domenico je po očetu podedoval ogromno bogastvo. Nižje šole je napravil v toskanskem industrijskem mestu Pratu, univerzitetni študij pa v Gradcu in na Dunaju. Vzgojen je bil v italijanskem duhu, kulturno pa se je oblikoval in obogatil v nemških elitnih krogih stare Avstrije.

Občudoval je politično in gospodarsko učinkovitost avstrijske monarhije in njeno uspešnost pri bogatenju tržaškega brodarstva in sploh pristaniškega gospodarstva. Svojo hvaležnost do Avstrije je hotel mladi Domenico Rossetti dokazati tudi s tem, da je na vseh področjih držal kulturno raven tržaškega meščanstva. V ta namen je ustanovil študijski in čitalniški kabinet, ki se je kmalu preime-

noval v Società di Minerva, ki še danes deluje. K temu kulturnemu poslanstvu je Rossetti pritegnil veljavne meščane, kakršni so bili Pietro Nobile, Pietro Biasoletto in Pietro Stancovich. Pri tem ne smemo pozabiti na Rossettijevega rejenca in učenca Pietra Kandlerja, ki je postal verjetno najpomembnejša osebnost v Trstu iz preteklega stoletja, čeprav velja še danes v očeh nacionalističnega Trsta za še bolj »sporno« osebnost od Domenica Rossettija samega. Seveda to velja glede na italijanstvo oziroma avstrijakantstvo obeh.

Domenico Rossetti ni nikoli nasprotoval drugim narodnostim v Trstu, ne slovenski in ne hrvaški, ne grški in seveda niti nemški. Rossetti je pospeševal možnosti za srečanja in povezavo z ostalimi narodnostmi v Trstu. Želel je, da bi prišlo do takšnega odnosa med njimi, ki naj bi bil vzajemno rodovitno, prav tako kot je prišlo do plodovitega srečanja treh različnih kultur na našem ozemlju.

Če je bil Rossetti vnet pristaš ugleda tržaškega patriciata, ki mu je družina pripadala zaradi odlikovanja z dednim plemstvom v redu Svetega rimskega cesarstva in s plemiškim naslovom **von Skander**, ni zaradi tega nikdar omalovaževal meščanstva, kateremu je sploh pomagal do vzpona. Zato se je v zrelih letih začel odtujevati Dunaju, potem

Ob izidu zbranih fotografij slovenskih ustvarjalcev

Samosvoj likovni izraz Tihomirja Pintarja

Bleščave fotografske kamere so v realizaciji različne: udejani-jo se v kontekstu vsebine, iščejo kontur-ine imaginacije v črnatih nian-sah, se sproščajo v svetlobah pripo-vednosti danega trenutka: a v portre-tih pesnikov in pisateljev, ki jih Ti-homir Pintar predstavlja, je morfolo-ško ovrednoten njihov svet. Je poda-na ikonografija njegovih vrednoten-j estetike. Je podano njihovo videnje umetniških pretenzij: predvsem pa je fotografsko zajete slike udejanjeno pos-netje asketsko optičnega branja ana-logne vsebine. Vsebinska je vselej jas-na: išče iz notranjosti slikarjev, kipar-jev in grafikov, ustvarjalcev vseh slo-venskih sodobnih generacij, umetni-

kov, ki so mu odprli svoja vrata, kar je bilo zanje večkrat težko. In zanj tudi, ker časovni izrezi situacij in poseg v in-timo umetnikovega ambienta, ki jih je kot mojster fotografije uspel realizirati, niso enostaven poseg. So sledi, ki ob-jektu danega prostora dajejo mistifika-cijo nepredstavljenega.

Tako je umetnostna zgodovinar-ka Tatjana Pregl Kobe strnila vtise ob fo-tografski razstavi v Kosovelovem kulturnem centru v Sežani v četrtek, 26. av-gusta, ki je posvečena portretom slo-venskih književnih ustvarjalcev v črno-beli fotografski tehniki.

Še besedo dve o dr. Tihomirju Pin-tarju, avtorju omenjenega obsežnega fo-tografskega prikaza.

Dr. Tihomir Pintar, ki se je rodil v Bjelovarju, je branil svojo disertacijo kot bodoči kemik, toda fascinantni svet fo-tografije je bil zanj hudo privlačen, za-to se je tej čarovniji tudi predal. V dol-gih letih ustvarjanja je prejel vrsto na-grad in priznanj, tudi mednarodnih in je vidni član Mednarodne zveze za fo-tografsko umetnost FIAP in EFIAP.

Ob razstavi dr. Pintar seveda ni spregledal zamejskih književnikov ust-varjalcev, nasprotno, pomudil se je po-samično pri vsakem izmed teh in v ha-li Kosovelovega centra je tokrat viselo osem njihovih primerkov.

Na vabilo k otvoritvi sta se na ža-lost oglasila samo dva zamejca, neka-teri pa so utemeljeno opravičili svojo od-sotnost. Miroslav Košuta in Aleksij Pregarc sta po krajšem nagovoru tudi nekaj prebrala iz svoje knjižne bere.

Zajetna knjiga Pintarjevih »ustvar-jalcev« bo predvidoma izšla še ta mesec v Ljubljani.

(ap)

Kljub nekoliko muhastemu vremenu

Kraška ohcet lepo uspela

Najbolj svečan trenutek kraške ohceti je bil v nedeljo, 29. avgusta, ko sta Mirjam Maver in Davorin Gregori v cerkvi na Repentabru rekla »da«. Po-ročil ju je Dušan Jakomin. Tudi letošnja kraška ohcet je bila nadvse slovesna in izredno dobro obiskana, čeprav je praznično vzdušje pokvarilo vetrovno in deževno vreme. V nedeljo, ko so se vremenske razmere nekoliko izboljšale, pa se je na glavnem trgu v Repnu kar trlo ljudi. Dobro obiskane so bile tudi razstave domačih obrtnikov-umetnikov.

Primorska srečanja 147

Konec avgusta so prišla v knjigar-ne najnovejša Primorska srečanja, ki imajo tokrat zaporedno številko 147. Revija za družboslovje in kulturo — s to oznako se namreč publikacija predstavlja bralcem — izhaja v Idriji, Kopru in Novi Gorici, vsebuje pa predvsem eseje, razmišljanja, razpra-ve, literarne prispevke in recenzije knjig. Odgovorni urednik je Andrej Malnič.

Uvodni članek je tokrat posvečen Istri in njenim problemom, ki so se pojavili predvsem po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške. O tem vpraša-nju piše Milan Gregorič s Škofij. Predvsem se zaskrbljeno sprašuje, ali bo Istri ob vseh teh najnovejših do-

godkih uspelo ohraniti svoje ravno-težje. »Če bo balkanska morija poko-pala helsinško Evropo ter bo tako spreminjanje meja dobilo svojo tiho legitimacijo, potem se nam v Istri sla-bo piše, še zlasti, če bo politični ciklon še bolj stresel že tako razmajano ita-lijansko družbeno zgradbo,« opozar-ja avtor zapisa.

Primorska srečanja objavljajo tudi posege, ki so bili podani na letošnjih 4. Primorskih slovenističnih dnevih, bogata pa je tudi rubrika, posvečena leposlovnim prispevkom. Nekaj ve-sti je v tokratni številki revije tudi o naši stvarnosti. Podal jih je Dušan Je-linčič, ki je napisal recenzije petih knjig: Milana Bufona, Pavla Strajna, Borisa Pahorja, Carla Sgorlona in Ful-via Tomizze.

tipo-lito
graphart

v novih prostorih

34138 trst
drevored g. d'annunzio 27/e
tel. 040/772151

ko se je stara Avstrija prelevila v začetku prejšnje-ga stoletja v čedalje bolj centralizirano in zaprto oblast, ki je začela v vsem odločati zgolj z ozkega dunajskega gledišča. Tako se je Avstrija vedno bolj oddaljevala od Rossettijevega ideala o avtonomiji in slogi med narodnostmi v Trstu. Iz pregleda nje-gove osebne korespondence je razvidno njegovo prepričanje, da je Avstrija po Napoleonovem vi-harju in po nazadnjaški restavraciji, ki jo je leta 1811 uvedel Dunajski kongres, zašla na napačno pot, ki bi lahko imela, oziroma je dejansko imela, nega-tivne posledice na Trst in njegovo usodo.

Kakor vemo, je bil Domenico Rossetti v mladih letih tudi arkadijsko navdahnjen pesnik in pisatelj. Pesmi, večinoma razpoloženske in ljubezenske, je pisal v nemščini, prozo pa v italijanščini. V ita-lijanskih verzih je napisal tudi epski slavospev »Il sogno di Pietro Bonomo — Sen Pietra Bonoma«, v katerem povečuje avstrijskega vojvodo Leopold-a, ki je leta 1382 sprejel tržaško mestno delegaci-jo in iz njenih rok prevzel listino o prostovoljni pre-daji Trsta Avstriji. Stuparich neke trdi, da je ta zgo-dovinsko »prostovoljna predaja« izmišljotina.

Trst je tedaj doživljal eno od svojih najtežjih ob-dobj. Beneška republika ga je na kopnem ogroža-la na črti Mačkolje — Socerb, po morju pa je mo-čna beneška mornarica večkrat vpadla celo v trža-ško pristanišče in ga bombardirala. Benetke so od Trsta stalno zahtevale razne bolj ali manj uteme-ljene davščine in odkupnine, kakršne je na primer prejemale od podložnih mestnih občin Verone in Trevisa. Tržaški patriciji so začeli resno razmišljati o nevarnosti, ki jo Benetke predstavljajo za trža-ško svobodo in suverenost. Prostovoljno predajo Avstriji opisuje Rossetti kot »srečen prehod iz nego-tove in nesrečne neodvisnosti v okvir najslajše in naj-pravičnejše od vseh vladavin.«

V že omenjenem epskem slavospevu Avstriji in vojvodi Leopoldu beremo:

»... Deh tu, gran Dio!
Tu l'Austria benedici ed a Tergeste
fa ch'ella resti ognor Sovrana e Madre!»

Tržaški župan za časa predaje Avstriji Nicolò Collalto tako nakazuje svojim naslednikom njaho-vo pglavitno dolžnost:

»I Podestà che dopo me verranno
a Tergeste donati, ognor rammentino
ben questo giorno fortunato, e sia
Leopoldo per loro sacra memoria.«

»Per lui giuriamo eterna fede e amore,
Viva dell'Austria il gran Monarca!
Viva l'Austria, e il suo duce possente,
che Trieste alla fine salvò:

questo giorno a' nepoti rammenti,
che beare sol l'Austria ci può!»

Ed odio eterno ed ira
cada su colui che, già del sangue nostro
generato, ne' secoli futuri
esser potrà all'austro trono infido.«

in na koncu še prisega:

»Viva l'Austria, evviva!
Amore fede
per lui non perderem che con la vita.«

(dalje)